

Budníček zelený (*Phylloscopus trochiloides*) – nový druh v Jizerských horách

The Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides*) – a new species in the Jizerské hory Mountains

Martin Pudil¹⁾ & Martin Jůna²⁾

¹⁾ Severočeské muzeum v Liberci, Masarykova 11, CZ-460 01 Liberec;
martin.pudil@muzeumlb.cz

²⁾ CZ-468 45 Velké Hamry 278; konrad.bohme@tiscali.cz

Abstract. Three singing male Greenish Warblers were found in the Jizerka and Jizera valleys, Jizerské hory Mts, on 15 June 2012. It is the first record of this species in the Jizerské hory Mts. Another two singing males were found in a different part of the Jizera valley near Kořenov. The habitat used by the Greenish Warbler is a patchy spruce forest in a valley. In the year 2013, four singing males were found, one of them at a new locality.

Key words: Greenish Warbler, first record, Jizerské hory Mts

ÚVOD

Budníček zelený (*Phylloscopus trochiloides*) má sibiřský typ rozšíření. Od počátku 20. století se začal ze západní Sibíře šířit do Evropy, osídlil postupně Pobaltí, severní Polsko a Německo, ve druhé polovině 20. století jeho expanze pokračovala dále k jihozápadu a dosáhla do střední Evropy (Šťastný & Hudec 2011). Na území České republiky byl budníček zelený poprvé zjištěn na Českomoravské vrchovině v květnu 1963 (Hladík 1965). Později byl pozorován v Beskydech, v Jeseníkách, na Králickém Sněžníku a v Krušných horách. Od konce 80. let výrazně přibýlo pozorování z Krkonoš, kde je od té doby nalézán nejčastěji (Flousek & Pavelka 1993) a lze zde hovořit o pravidelném výskytu, byť podléhajícímu výrazným početným výkyvům souvisejícím s polohou na okraji areálu (Flousek & Šálek 2007). V roce 1992 bylo v Krkonoších poprvé prokázáno jeho hnízdění nálezem již vyvedených, ale stále ještě krmených mláďat (Flousek 1993), v roce 1998 bylo nalezeno první hnízdo s mláďaty (Flousek & Šálek 2007). Až do roku 2012 však nebyl budníček zelený zjištěn v Jizerských horách, přestože v navazujících západních Krkonoších je jeho výskyt relativně častý a Mumlavský důl patří k lokalitám, kde je tento druh zjišťován pravidelně.

Typickým biotopem budníčka zeleného jsou mladší smrkové mozaikovitě porosty na březích vodních toků s řídkým keřovým i bylinným patrem (Flousek & Pavelka 1993). Vzhledem k tomu, že takových stanovišť lze v Jizerských horách najít dostatek, bylo možné očekávat jeho výskyt i zde. Jako nejvhodnější se jevílo údolí horní Jizery v oblasti soutoku s říčkou Jizerkou, včetně údolí Jizerky před soutokem. Je zde typická mozaika porostů na svazích nad oběma toky a lokalita také není příliš vzdálená od Mumlavského dolu, místa s pravidelným výskytem budníčků zelených. Lokalita byla kontrolována každoročně, i když s různou intenzitou.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Dne 15.VI.2012 byl kolem šesté hodiny ranní prvním z autorů zaznamenán jeden zpívající samec budníčka zeleného v údolí říčky Jizerky mezi osadou Jizerkou a soutokem s Jizerou, determinace podle zpěvu byla ověřena také vizuálně. Přibližně o půl hodiny později byl zjištěn další zpívající samec blízko soutoku Jizery s Jizerkou. Třetí zpívající samec byl nalezen v prudkých svazích údolí Jizery mezi soutokem a jv. okrajem národní přírodní rezervace Rašeliniště Jizery. Dne 23.VI.2012 druhý z autorů ověřoval výskyt budníčků zelených v údolí Jizery a zjistil zde tři zpívající samce. První ze zpívajících samců byl pozorován, respektive pouze slyšen v prostoru soutoku Jizery a Jizerky, jedná se tedy s největší pravděpodobností o jedince, který byl pozorován prvním z autorů dne 15.VI.2012. Jde tedy o potvrzení obhajoby teritoria s odstupem více než 7 dnů a pravděpodobné hnízdění podle mezinárodních kritérií hnízdního mapování ptáků (kategorie C4).

Další dva ptáci byli pozorováni ve třech dnech, dne 23.VI.2012 mezi 15. a 16. hodinou, 25.VI.2012 mezi 14. a 15. hodinou a 27.VI.2012 mezi 16. a 17. hodinou v prostoru nad a pod železničním viaduktem v údolí řeky Jizery. Dne 27.VI.2012 byli samci lákáni na nahrávku hlasu vlastního druhu a byl učiněn pokus o jejich odchycení, což se nezdařilo. K hlasu jiného samce se chovali neagresivně. Samci zpívali velmi intenzivně a prakticky bez přestávek, místo zpěvu samce bylo prakticky stálé, v rozmezí jen do několika metrů. Po zapnutí nahrávky se jeden ze samců na kratší dobu odmlčel a popoletl asi 50 m podél řeky Jizery. Druhý z ptáků se zdržoval na místě, ale nikdy neopustil koruny stromů. Z uvedené reakce a intenzity zpěvu, která neklesala během dne, lze usuzovat, že se jednalo o nespárované samce, jejichž výskyt na samém okraji jejich areálu je častý. Vzdálenost obou zpívajících samců od sebe byla cca 600 m. Přesná determinace všech jedinců byla ověřena zprvu hlasově, později i vizuálně po pokusu nalákat je na nahrávku. K samotnému zpěvu lze poznamenat, že se jedná o krátkou strofu mnohočetně opakovanou, kdy u jednoho ze samců byl slyšen na konci strofy velmi slabý náznak zpěvu střízlíka obecného (*Troglodytes troglodytes*), ovšem ne tak silný, jako u jednoho z ptáků slyšeného v údolí Mumlavy v Krkonoších.

Rok 2012 se ukázal být na budníčky zelené velmi bohatý. V Krkonoších bylo i vzhledem k probíhajícímu mapování hnízdního rozšíření ptáků a tedy zvýšené aktivitě ornitologů zjištěno několik desítek zpívajících samců (J. Flousek, in litt.). Zřejmě díky tomu byli zjištěni také v Jizerských horách. Otázkou bylo, zda budou lokality obsazené i v dalším roce.

V roce 2013 byly kontrolovány lokality obsazené v roce 2012. Dne 12.VI.2013 byl prvním z autorů zjištěn jeden zpívající samec v údolí Jizerky nedaleko místa, kde byl pozorován o rok dříve, další zpívající samec byl zjištěn v údolí Jizery, také nedaleko výskytu v roce 2012. Následujícího dne byl nalezen další zpívající samec v údolí Příchoveckého potoka u Kořenova a druhý z autorů potvrdil výskyt zpívajícího samce v prostoru údolí Jizerky dne 13.VI.2013 a pořídil i fotodokumentaci. Tento samec se k nahrávce hlasu jiného samce choval velmi agresivně. Další výskyt zpívajícího samce budníčka zeleného byl zaznamenán dne 19.VI.2013 cca 500 m po proudu řeky Jizery od loňského pozorování. Pták zazpíval velmi nesměle a svoji strofu opakoval pouze třikrát. Celkem byli tedy v tomto roce zaznamenáni čtyři zpívající samci. Zdá se tedy, že budníček zelený se v Jizerských horách skutečně usadil.

LITERATURA

- FLOUSEK J. 1993: Prokázané hnízdění budníčka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) v České republice. (Confirmed breeding of the Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides*) in the Czech Republic). *Sylvia* **29**: 104–106 (in Czech, English abstract).
- FLOUSEK J. & PAVELKA J. 1993: Budníček zelený (*Phylloscopus trochiloides*) v Československu. (The Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides*) in Czechoslovakia). *Sylvia* **29**: 57–68 (in Czech, English abstract).
- FLOUSEK J. & ŠÁLEK M. E. 2007: Hnízdění a výskyt budníčka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) v Krkonoších. (Breeding and occurrence of the Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides*) in the Giant Mts. *Sylvia* **43**: 154–164 (in Czech, English abstract).
- HLADÍK B. 1965: Pozorování budníčka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) na Českomoravské vysočině. (Beobachtung des Grünen Laubsängers (*Phylloscopus trochiloides*) im Böhmischem-mährischen Hügellande). *Sylvia* **17**: 216–218 (in Czech, German abstract).
- ŠŤASTNÝ K. & HUDEC K. (eds) 2011: *Fauna ČR. Ptáci 3/I*. Academia, Praha, 1190 pp.